

Šoštanjčan Jože Lampret se je v zgodovinski spomin Slovencev zapisal kot partizanski duhovnik, verski referent 14. divizije, fotografija, na kateri prenaša ranjence med pohodom 14. divizije po Paškem kozjaku, pa je postala simbol odpora med NOB v naših krajih. Manj pa je širši slovenski javnosti poznan kot politik in napredni narodni delavec, ki se je že od rane mladosti aktivno vključeval v delovanje krščanskih socialistov.

Bil je tudi pobudnik in soustanovitelj Cirilmетодijskega društva katoliških duhovnikov LR Slovenije oz. kasnejšega Slovenskega duhovniškega društva, iz kolektivnega slovenskega zgodovinskega spomina pa je ušlo tudi dejstvo, da je bil med tistimi, ki so prisostvovali vdaji nemškega generala Alexandra Löhra v štabu IV. operativne cone v Topolšici, kar je omenil Matevž Hace v svojem delu *Srečanje z nemškimi generali leta 1959*.

In ne nazadnje ga skoraj nihče več ne omenja kot avtorja številnih socialnih in družbenih študij, ki jih je pisal že kot dijak.

Jože Lampret

(19. 1. 1903–23. 5. 1969)

Razstava ob 50. obletnici smrti

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Vsebina: Mateja Medved
Arhivsko gradivo in fotografije hrani Muzej Velenje.
Oblikovanje: Sebastjan Kurmanšek, opačelica
Tisk: Birt d.o.o.

Vsebina je povzeta po razstavi Muzeja Velenje **Jože Lampret, razstava o šaleškem rojaku** (Mateja Medved, februar 2011) in **tekstu Bojana Labovića o delu in življenju Jožeta Lampreta** v Ribnici na Pohorju, 2019.

Muzej Velenje, maj 2019
Zanj: Mojca Ževart, direktorica

Mladost

Jože Lampret se je rodil 19. januarja 1903 v Šoštanju kot sin mizarskega mojstra Jožefa Lampreta in njegove žene Marije Rajster. Oče, doma iz Stične na Dolenjskem, si je v Tičnici pri Šoštanju leta 1903 postavil mizarsko delavnico, ki je prerasla v manjšo tovarno s 30 do 40 zaposlenimi. Gospodarska kriza leta 1929 ga je popolnoma uničila.

Jože Lampret se je po končani osnovni šoli v Šoštanju leta 1917 vpisal na gimnazijo v Celju in se že kot gimnazijec preko dijaških organizacij (Razor) politično udejstvoval. Sledila je izključitev iz zavoda, zato je leta 1924 maturiral v Srbiji, v Čupriji.

Šolanje je nadaljeval na pravni fakulteti v Ljubljani, po štirih semestrih pa se je prepisal na teološko fakulteto v Mariboru in študij bogoslovja zaključil leta 1930. Že kot gimnazijec se je povezal s Klubom študentov marksistov na ljubljanski univerzi in bil njihov član tudi kot študent v Ljubljani, na mariborskem bogoslovju pa je nato osnoval in vodil krožek za študij marksizma.

Ni pa ostajal le pri teoretičnih razglabljanjih, saj je skupaj s sošolcem z mariborskega bogoslovja Francem Šmonom dva meseca delal v trboveljskem rudniku, že prej pa bil pobudnik poziva za solidarnostno akcijo velenjskih rudarjev v podporo stavki rudarjev Trboveljske premogokopne družbe leta 1923.

»Zvedel sem, da se zelo zanimate za socialno vprašanje. Le študirajte ga, samo pazite, da pri tem ne izgubite vere.«

(besede knezoškofa dr. Andreja Karlina bogoslovcu, ki se je zanimal za socializem, iz zbornika V nove zarje)

▲ Jože Lampret z očetom Jožefom Lampretom in materjo Marijo, rojeno Rajster. Pred poroko z Jožetovim očetom leta 1902 je kot kuharica delala v Šoštanju. Oba, oče in mati, sta umrla v tridesetih letih 19. stoletja, mati leta 1930, oče pa leta 1933.

▼ Celjsko katoliško dijaštvo v letih 1923–1924. Jože Lampret sedi prvi z leve.

► Lampretov oče je bil mizarski mojster in je imel v Tičnici pri Šoštanju delavnico za izdelavo lesenih izdelkov. V Trgovskem in obrtniškem kažipotu po Slovenskem Štajerskem iz leta 1905 je njegova mizarska delavnica označena kot tovarna z električno močjo.

▼ Vprašalna pola, ki jo je Jože Lampret lastoročno rešil in podpisal leta 1947. Iz pole je razvidno, da je govoril sedem jezikov. Poleg slovenščine je aktivno obvladal tudi srbohrvaški, nemški in francoski jezik, pasivno pa še latinskega, angleškega in ruskega. O svojih dijaških letih pa je med drugim napisal: »*Za časa svojih gimnazijskih študij v Celju se je imenovani v dijaški organizaciji socialno politično udejstvoval. Bil je načelnik dijaškega socialnega krožka, kjer so člani študirali sprva ... ekonomsko doktrino – pozneje pa prešli na klasično Marx in Engels i dr. V prvem semestru VII. razreda gimnazije izključen iz zavoda, ker je sodeloval na političnih shodih. Že v šolskem letu 1923/1924 je bil povezan s študenti iz Kljuba študentov marksistov na ljubljanski univerzi.*«

Vprašalna pola						
1.	Rođinsko ime (češčeno ime) in rojstno ime (dekl. rođinsko ime)					<i>Lampert Jozef, ne živi več, po rojstvu Lampert Jozef</i>
2.	Rojstni	dan, mesec in leto	<i>14. januar 1903</i>			
		kraj, okraj in okrožje	<i>Tržič - Lurje -</i>			
		ljudska republika	<i>Slovenija</i>			
3.	Državljanstvo					<i>javno slovensko</i>
4.	Narodnost					<i>slovenska</i>
5.	Stan					<i>stanovanje</i>
6.	Prenosenjaco stanje					<i>stan prenosičevje</i>
7.	Rođinskevi članek (tata, mama, otroci, - starši)	Rođinsko ime	rođodobro	rojstni datum	poklic in mesečni dohodek	prenosenjaco stanje
S kemi živi v skupnem pospodinjstvu						<i>Sp. OMŠINE ČRTE - pag. živote. 2. kočna 4. sem. ju. fak. - 10 letnik. Teološka fak.</i>
8.	Kvalifi- kacija	šolska izobrazba (osnovna, srednja, visoka)	<i>Šolska izobrazba (osnovna, srednja, visoka)</i>			
		strokovna izobrazba	<i>—</i>			
		All ima kaz strokovnih izpitov in katere	<i>—</i>			
9.	Znanje jezikov	aktivno	<i>slavenski, slovenski in češčki francoski</i>			
		pasivno	<i>čehoslovački - angleščki - ruski</i>			
10.	Dosedanja javna služba (časovje, položaji in razenštitev)	do 6. aprila 1941.	<i>Ne deloval na posrednih mestih korporativne kooperacije.</i>			
		od 6. aprila 1941. do neznaditve	<i>→ partizan</i>			
		od neznaditve do vpliva v vplivalno položaj	<i>član OLO je bil naravnostnega okruga</i>			

11.	Dosedanja zasebna služba in praksa	v zasebni skupbi ni bil	
12.	Za katero delo v službi ima največ speschnosti	je poltnico upravno	
13.	Kako je uredil vojško obveznost	v bivši jugoslovanski vojski	Dovoljeno po 6 mesec - bol. čet. v Lubljani
	Zadnji čin in funkcija v vojski	v JA	verski je posent v XIV u. Trnj ter čina
14.	All se bevi z manstvenim delom in kakšnim	V študijem gospodarskih predv.	
15.	All je izdal kakje publikacije, kdaj in kje	na partizanu po novem 3. leg. v nočec part. funkciice 1947	
16.	Udeležba v narodno osvobodilnem gibanju	18. 6. 1941 do osvoboditve	
17.	Služba v sovračni vojski, upravnem aparatu (policiji) ali v sovračnih organizacijah med vojno	/	
18.	All je bil po osvoboditvi kaznovan, kolikor in na kak. All je bil v preiskavi, preiskovalnem zaporu in koliko časa	/	
19.	Bivanje v inozemstvu (nas, kraj in naslov bivanja)	/	
20.	PODATKI O RODBENIH ČLANJEH a) udeležba v nar. osvobod. gibanju, b) služba v sovračni vojski, državnem aparatu in sovrač. organizacijah, c) ali je kdo imel njih v inozemstvu in zakaj	Ni nij poslanski članji pred 6. 1941 poslali - Mlrat Ol aktivist r. nar. m. pokreta - bil v Sloveni -	

Zivljenski poseni je vse bolj po politici - kar je v
mnenju v letih 1930 in 1933 - za čim je bil grem. Skrivaj v
četru se je uveril, da je organizacija politične
sredstvoval. To je naredil dajški štork, ki je do
časa skrivajoč, niti jo k tistemu obnovitve
dovolj - prejše pa je bil prek ključev last in
angelski in posameznični p. gumanizem
vključen in zanesen kar je bilo vse za politično
četrt. Te l. 1933/34 je bil pravnik, student in KGB-ova
števnik - mnenje o tem je vodilnički univerzitet
- lot akademik v Ljubljani, član je in uverilcev
KGB-a - v neustvaričnem vstopom v aktino
velval. Obnovil je vse te trak pastirjev
R. Karlovca Kapitola: Radikalni in vstopalji
dokument politične partije. L. 1938 lot kapljan v
L. Projekti - Habilital arhitekt je bil načinjen v neustvarični
policijski zapor. Prvič: komisija konstitucionalna. Po ročničku
l. 1937 obrajen na 2 des. papira. L. 1939 podpisal
naučništvo: kaj bošči in življenja vseh vse
pravljaju v Ljubljanski politični zapor. L. 1940. in
41. obrajen v ml. faks. pravos. Državke osvoboj. Tako
oniči v Ljubljani in mreže okrožja 1941 aktivisti. L. 1940. vid
vločenje. Od vel. take 107 in 90. usmerjuje vez. inf.
XIV. div. Pol. cl. PTT pa kapetan - vsem 10. 1. 40. Karlovci
je 1940. - vseh trije republike poklicne - Pol. Karlovci
okupirali član OK. L.O. Celo okoličen povravnik in

Kratke navodile za izpolnjevalce: V izvijenjepisu je treba navesti: poklic in premoženjsko stanje starjev, kje živijo, z kim se boriče, kratko naj vseko vplije svoje ločanje in izvijenje pred okupacijo, podrobneje pa izvijenje in delo med okupacijo kakor tudi po osvoboditvi.

Opomba: Navodila nepravilnih podatkov ima za posledico kazensko in disciplinsko odgovornost.

Duhovnik

13. julija 1930 je Jože Lampret prejel mašniško posvečenje, nakar so ga cerkvene oblasti poslale v najbolj revne in odročne kraje na Štajerskem. Tu je lahko v praksi sledil nauku o pravičnejšem svetu, kot je sam razumel socializem in evangelij. Namesto, da bi od svojih faranov pobiral bero in druge cerkvene dajatve, jim je pomagal ustanavljati zadruge, zastonj je opravljal krste, maše in pogrebe.

V času, ko je služboval v Ribnici na Pohorju, so se ga nemogoče razmere v župniji tako dotaknile, da je o njih napisal članek Materialno-duhovna struktura župnije Ribnica na Pohorju, ki ga je na pobudo Edvarda Kocbeka objavil v reviji Dejanja leta 1938. To je bila prva in edina tovrstna statistična študija posestnih in socialnih razmer pred vojno.

Zaradi napredne miselnosti in osveščanja delovnih ljudi in kmečkih množic so ga cerkvene oblasti v slabih desetih letih prestavile kar petkrat (služboval je v Sv. Trojici v Halozah, Žetalah, Ribnici na Pohorju, Sv. Juriju v Slovenskih Goricah ter Šmiklavžu pri Slovenj Gradcu), zaradi svoje leve usmerjenosti in suma komunizma pa je bil tudi nekajkrat aretiran. Po podpisu manifesta Zveze delovnega ljudstva Kaj hočemo je zaporu januarja 1940 sledil še izgon iz vseh takratnih srezov Dravske banovine. Zatekel se je v Liko, kjer je dobil v upravljanje župnije v Senjsko-modruški škofiji.

»Sedaj pa nalašč med ljudstvo, v boj za njegove pravice.«

(izjava F. S. Finžgarja v Naši zvezdi 1939/40, v duhu katere je Jože Lampret uresničeval svoje duhovno poslanstvo)

Domačé: <i>Jožeta</i>			
Imena staršev: <i>Jože in Maria</i>			
Rojstno: <i>Jožeta</i>			
Dan. mesec in leto:	19.1.1908		
Kraji:	Postojna		
Srez:	Ljubljanski		
Banovina:			
Prištvojen:			
Občina:	Postojna		
Srez:	Postojnski		
Banovina:			
Vera:	S. P.		
Poklic:	čuvar		
Govori:	Slovenščina, franc. lat.		
Stan:			
Otroci:			
Identiteta ugotovljena:			
Posebna vidna znamenja:			
Kriva imena:			
Nagnjenje h kriminaliteti:			
Fotografiran:	22.11.1939	Odtiskovalca kazalca:	<i>Lampret Jože</i>
Daktiloskopiran:	22.11.1939	Lastnoročni podpis:	<i>Lampret Jože</i>
Pisava vložena:	193		

▲ Predvojna evidenčna pola s fotografijo iz mariborskega Kraljevega policijskega komisariata. Leta 1939 je bil Jože Lampret edini v Mislinjski dolini, ki je podpisal razglas Zveze delovnega ljudstva Slovenije Kaj hočemo. Oblast je podpisnike preganjala, priprli so tudi Jožeta Lampreta. Po dvanajstih dneh so morali zapornike zaradi pomanjkanja dokazov izpustiti, razglas pa je bil še vedno prepovedan. (Evidenčano gradivo, hrani Arhiv Republike Slovenije, AS 1473)

▲ Jože Lampret skupaj z ostalimi podpisniki manifesta
Kaj hočemo leta 1939 ob izpustu iz zapora.
Na skrajni desni sedita Franc Leskošek Luka in Jože Lampret.

► Kratek opis delovanja Jožeta Lampreta v času službovanja v fari Šmiklavž pri Slovenj Gradcu. Leta 1964 ga je pod naslovom

Moji spomini za Muzej NOB v Slovenj Gradcu pripravil V. Kadunc, ki je v letih 1938–1940 kot orožnik služboval v Slovenj

Gradcu. V njem najdemo zapis o tem, da so župnijski hlev preuredili v dvorano in da so tu potekali tudi številni sestanki, kar je bil še eden od razlogov, da so morali Lampreta orožniki okoliških postaj stalno nadzorovati.

Slov. Gradec, dne 12.III.1964.

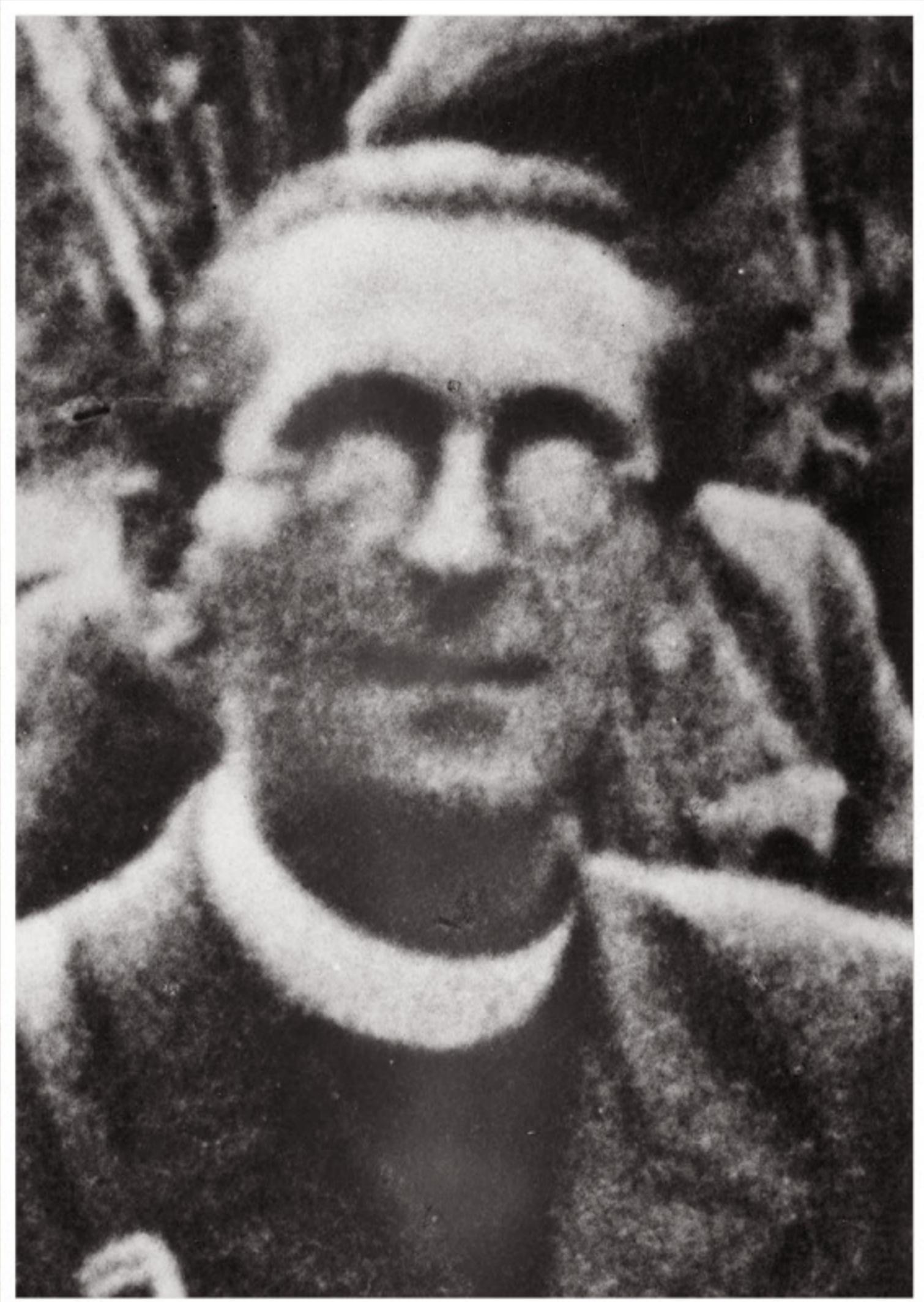
V. Kadunc

Kadunc

DOSTAVLJENO:
1 X Tov. Lampret Jože, Ljubljana, Igriška 3/IV.
1 X Muzej NOB Slovenj Gradec
1 X Lastna arhiva.

▲ Jože Lampret med farani

Vrnitev v Slovenijo

»Jože, iskali smo te po celi Hrvaški, sedaj smo te našli, ali greš z nami v Slovenijo?«

(Edvard Kardelj,
iz spominov Jožeta Lampreta)

Svojo vrnitev v Slovenijo ter med- in tudi povoje zadolžitve je Jože Lampret opisal v dokumentu, ki ga je priložil k prošnji za upravnega referenta administrativne stroke leta 1950:

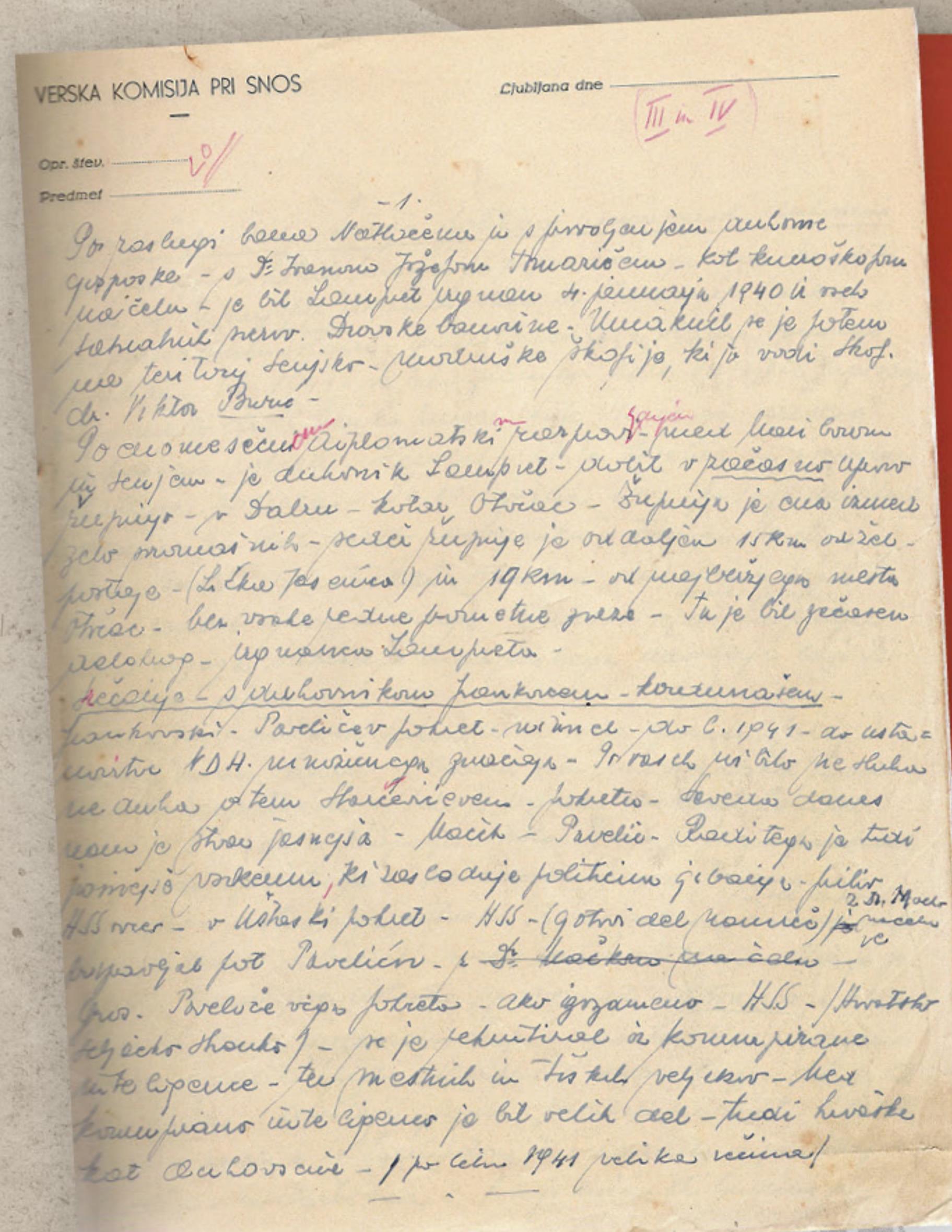
»Kot aktivist šel prostovoljno 16. septembra 1943 na osebno povabilo tov. Kardelja in Leskoška, ki sta se takrat mudila v Otočcu v Slovenijo. Še istega meseca bil imenovan za verskega referenta XIV. udarne divizije. Preživel nemško oktobrsko ofenzivo na osvobojenem ozemlju. 7. 1. 1944 šel s XIV. divizijo na Štajersko. Maja istega leta postal član Pokrajinskega odbora za Štajersko. Maja 1945 sem se udeležil osvoboditve slovenske Koroške, nato pa bil imenovan za člana okrožnega odbora mariborskega okrožja, kjer sem bil poverjenik raznih poverjeništev do razpusta okrožja. «

Med zvezdo in križem

»Spomini, kakršne je napisal, so njegov pogled na stvarnost, v kateri je živel. O njem so pisali mnogi – njegovi nasprotniki in njegovi soborci. Vsak je iz njegovega življenja pobral tisti del, ki je ustrezal njegovi interpretaciji resnice.

Zato je prav, da spregovori še sam, s svojimi besedami ...«

(dr. Ljuba Dornik Šubelj v uvodniku h knjigi spominov Jožeta Lampreta Med zvezdo in križem)

V povojni slovenski zgodovini Šoštanjčan Jože Lampret tudi po mnenju dobre poznavalke njegovega življenja in dela dr. Ljube Dornik Šubelj še vedno ni našel pravega mesta. Zato smo na njeno pobudo v Muzeju Velenje ob muzejski razstavi v oktobru 2011 v knjižni obliki pod naslovom Med zvezdo in križem izdali njegove spomine, ki jih hranimo v našem muzeju.

V knjigi so Lampretovi spomini skupaj z zapiski z duhovnih vaj prvič objavljeni v izvirni, neokrnjeni obliki, saj je v zborniku V nove zarje, ki je izšel ob desetletnici Cirilmetodijskega društva leta 1959, in za katerega je prispeval več kot sto strani, pisal anonimno. Eden izmed vzrokov njegovega izobčenja je bil namreč tudi v objavljanju v društvenih glasilih, to pa je bil tudi čas, ko si je Lampret še intenzivno prizadeval za cerkveno odvezo za dejanja, za katera se ni čutil kriv.

S knjigo spominov so tako štirideset let po njegovi smrti vendarle ugledali luč sveta zapis, ki skozi njegove oči izrišejo ne le pred-, temveč tudi med-in povojo družbeno realnost na ozemlju današnje Slovenije, za kar v času tik po vojni ni bilo prave volje, marsikom pa tudi ne po volji, saj razkrivajo številne nedoslednosti, ki so se dogajale tako na strani socialističnih oblasti kot tudi na strani Rimskokatoliške cerkve, katere duhovnik je bil.

Dokumentarna drama Križ in kladivo

»Idejo za dokumentarni film sem dobil ob obisku Muzeja Velenje in pogledu na razstavljeno fotografijo pohoda XIV. divizije čez Paški Kozjak.«

(scenarist in režiser Bojan Labović ob velenjski premieri filma Križ in kladivo)

Presunljiva življenjska zgodba partizanskega duhovnika in borca za pravice malih ljudi Šoštanjčana Jožeta Lampreta je zapisana tudi na filmski trak.

Dokumentarna zgodovinska drama Križ in kladivo v več vidikih odstopa od običajnega dokumentarnega filma, saj jo zaznamujejo dolgi in počasni kadri, ki preko slike in glasbe pričarajo prav posebno vzdušje. Na fotografiji, ki jo je februarja 1944 posnel partizanski fotograf Jože Petek, v ospredje poleg veličine dejanja nošenja ranjenca stopa podoba človeka, ki ne izstopa samo po svojem duhovniškem oblačilu, temveč, kot je zapisal Labović, tudi po svoji izraznosti.

Njegovo življenjsko breme, ko je v boju za uresničitev svojih idealov tvegal nepokorščino papežu in se pridružil osvobodilnemu gibanju, nato pa se po vojni znašel v vlogi kladiva, ki ga je nova oblast vihtela v prizadevanjih po novi ureditvi odnosov med cerkvijo in državo, ponazarja drža telesa, ko se pod težo nosil noge pogrezajo v globok sneg.

Dokumentarni film Križ in kladivo je bil prvič predvajan na Festivalu slovenskega filma v Portorožu leta 2015, 19. februarja 2016 pa je doživel tudi velenjsko premiero.

Partizanski duhovnik

Jožeta Lampreta je druga svetovna vojna dosegla v izgnanstvu na Hrvaškem, kjer se je že leta 1941 priključil osvobodilnemu boju. Leta 1943 je prišel v stik s slovenskimi partizani in se v septembru vrnil v Slovenijo. Kot verski referent 14. divizije se je pridružil njeni kulturniški skupini pod vodstvom sokrajana Karla Destovnika Kajuha in se januarja 1944 udeležil legendarnega pohoda na Štajersko.

Partizanskemu vodstvu je katoliški duhovnik v njihovih vrstah prišel še kako prav, saj je bilo kmečko prebivalstvo večinoma verno in je verjelo besedam duhovnih odposlancev. Kot partizanski duhovnik je Lampret širil ideje partizanskega gibanja in med ljudmi opravljal bogoslužne naloge, a si je s temi dejanji, s katerimi je med vernike v najtežjih časih vojne ponesel tolažbo, prislužil kazen s strani ljubljanskega škofa Rožmana. Kljub uradni obrazložitvi se zdi utemeljen sum, da je bil glavni vzrok versko delovanje v partizanih.

Po vojni se je za izbris kazni obrnil na pristojnega mariborskega škofa Tomažiča, ki pa mu je očital politično delovanje ter mu dovolil maševati, ne pa pridigati in podeljevati zakramente. Lampret je tako ostal duhovnik brez popolne jurisdikcije.

»Duhovnik, ki želi služiti oltarju in svojemu ljudstvu in je od oltarja odtrgan, je v veliki nevarnosti, da v svojem prizadevanju na poti k večni sreči omahne in pade.«

(Jože Lampret v eni od svojih prošenj za odvezo od izobčenja)

► Člani kulturniške skupine 14. divizije pred kulturnim domom v Prezidu septembra 1943. Ob Jožetu Lampretu hodi Marta Paulin - Brina.

► Jože Lampret v Mašunu vodi zaprisego borcev Rabske brigade. Jedro brigade, ki je štela 1200 borcev, so predstavljali preživeli taboriščniki.

► Partizanska sv. maša na Ljubnem leta 1944. Nočne maše so se odvijale tudi v Šaleški dolini: v Ravnah pri Šoštanju, v Gaberkah, v cerkvi v Plešivcu, v Cirkovcah pri Velenju, v Sentilju ...

► Na osvobojenem ozemlju v Gornjem Gradu oktobra 1944. V sredini divizijski referent Jože Lampret, levo od njega Jože Petek, divizijski fotoreporter, na skrajni desni župnik Franc Šmon.

► Pokop partizanov v Vojniku leta 1945

Neutrudni agitator za boljši jutri

Tako med vojno kot po njej, zlasti potem ko so bila njegova prizadevanja za izbris cerkvene kazni neuspešna, je Jože Lampret delal na številnih družbeno-političnih področjih.

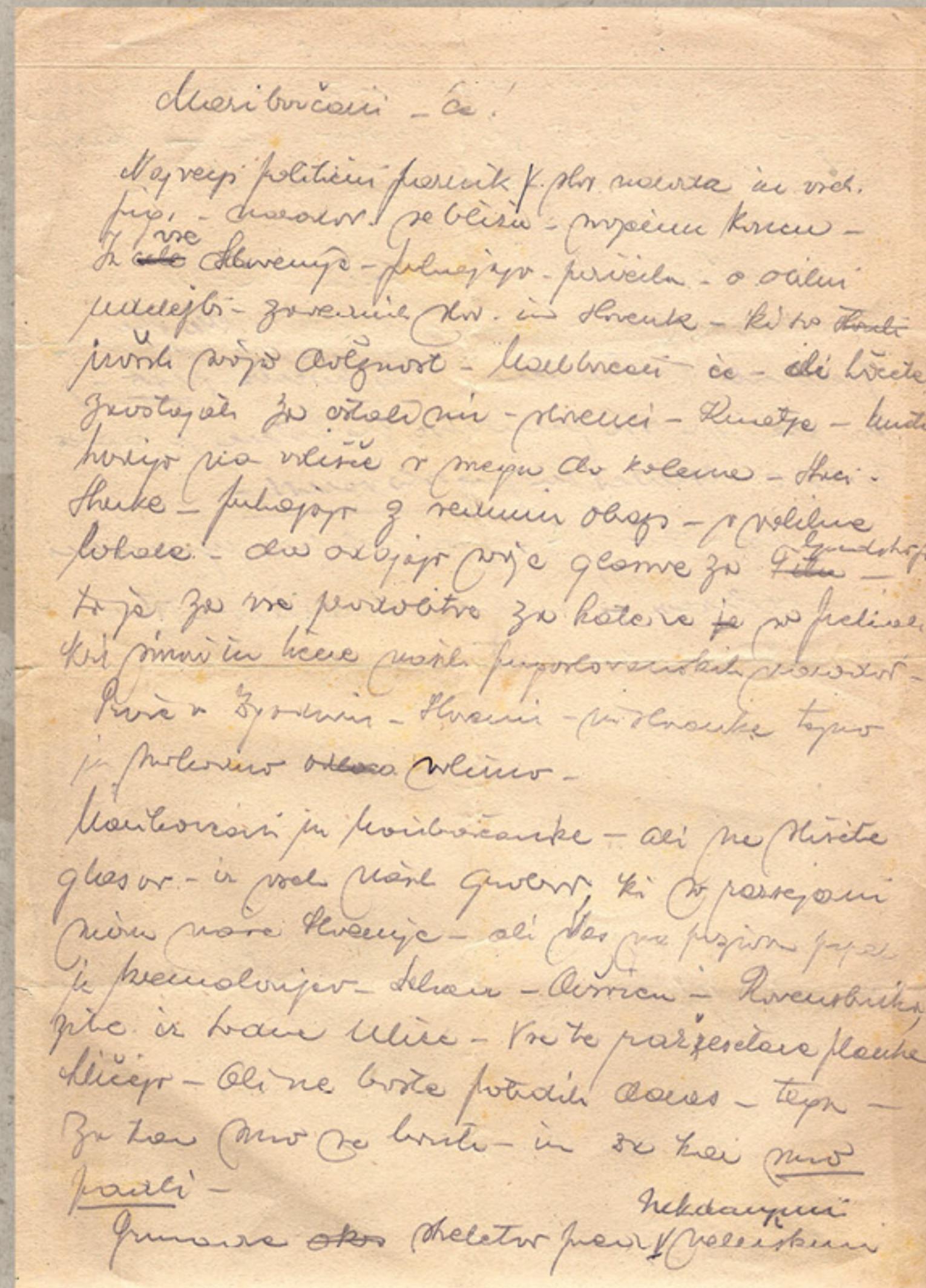
Že med vojno je bil na zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju oktobra 1943 izvoljen za člena Slovenskega narodnoosvobodilnega odbora oz. sveta, po njej pa je opravljal naloge tako republiškega kot tudi zveznega poslanca prvih dveh sklicev za okraj Celje okolica. Enako je še pred koncem vojne in tudi po njej kot politični aktivist nastopal na številnih mitingih tudi na območju Šaleške in Savinjske doline.

15. aprila 1950 je bil imenovan za izrednega profesorja na Teološki fakulteti v Ljubljani, njegovo glavno delo po vojni pa je bilo posvečeno komisiji za verska vprašanja ter Cirilmетодijskemu društvu. Bil je glavni pobudnik in organizator društva, ki si je zadalo naloži, da poišče pot, ki bi ustrezala novim razmeram, pri tem pa poudarjalo zvestobo katoliški cerkvi in skušalo postati most med oblastjo in cerkvijo ter vzdrževati odnose s škofi. Leti pa na takšno sodelovanje niso bili pripravljeni in so leta 1950 razglasili članstvo duhovnikov v društvih za nezaželeno oz. non expedit. To pa ni bilo več daleč od izobčenja, ki ga je še istega leta Lampretu neposredno dodelil Vatikan.

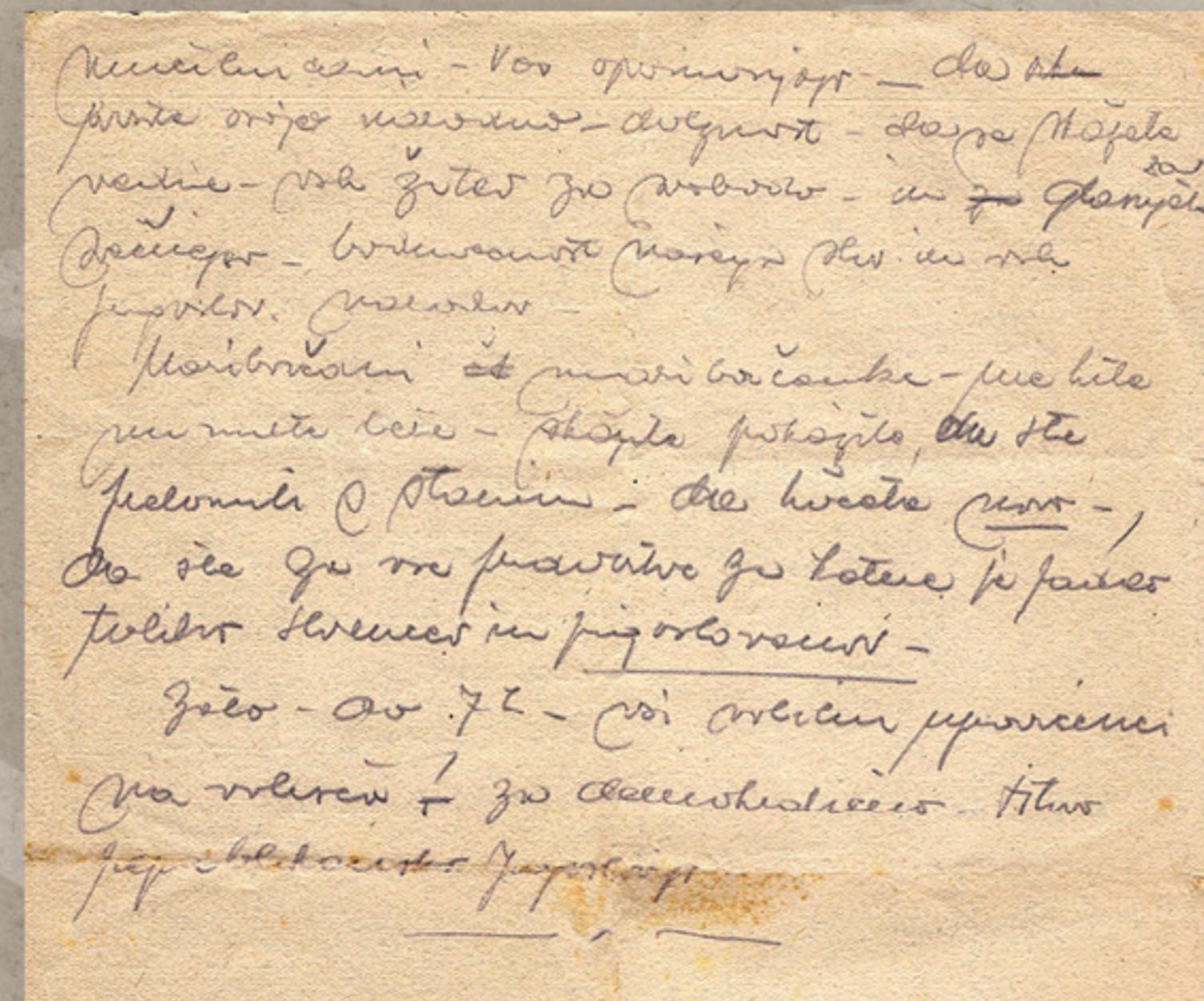

»Katoliški duhovnik lahko sodeluje s pristaši drugih svetovnih nazorov na vseh področjih kot patriot in državljan, sicer pa ni to komunistična oblast, ampak ljudska.«

(Jože Lampret ob razgovoru z ameriškim novinarjem, iz Lampretovih spominov)

◀▼ Rokopis Lampretovega govora, v katerem je pozival Mariborčane in Mariborčanke, naj se udeležijo volitev. Iz govora Jožeta Lampreta: »*Mariborčani/ ke! Največji politični praznik slovenskega naroda in vseh jugoslovanskih narodov se bliža svojemu koncu. Iz vse Slovenije – Jugoslavije poročajo o obilni udeležbi zavednih Slovencev in Slovenk, ki so izvršili svojo dolžnost. Mariborčani/ ke ali hočete zaostajati za ostalimi Slovenci! Kmetje hodijo na volišča v snegu do kolen, starci-starke prihajajo z vedrimi obrazi v volilne lokale, da oddajo svoje glasove za Tita – ljudsko fronto, to je za vse pridobitve, za katere so prelili kri sinovi in hčere naših jugoslovanskih narodov. Prvič v zgodovini Slovenci in Slovenke tajno in svobodno volimo.*«

▼ Fotografije iz albuma Jožeta Lampreta. Jože Lampret ob številnih kulturnih ter družbeno-političnih dogodkih.

◀ Maja 1945 je na Glavnem trgu v Mariboru potekalo veliko zborovanje. Kot govornik je nastopil tudi Jože Lampret.

◀ Slovenski
duhovniki
pri Titu leta
1952. V roko
mu sega Jože
Lampret.

◀ Anton Bajt govori kot član delovnega predsedstva na ustanovnem občnem zboru CMD leta 1949 v Ljubljani. Levo od Antona Bajta je Jože Lampret.

Pokora

»Pokora – zakaj – če bi bil sam izstopil iz Cerkve in se po 16. letih vračal, da in če bi bil ekskomuniciran zaradi verskih in moralnih deliktor – to pa je le disciplinski postopek. Društvo je krivo, da sem bil kaznovan,«

so bile besede Jožeta Lampreta v eni izmed prošenj za rehabilitacijo, za katero si je prizadeval vse svoje nadaljnje življenje. Pri tem ga je bolj kot osebna želja vodila želja, da bi Vatikan priznal pravičnost partizanskega boja in tistih duhovnikov, ki so v njem sodelovali.

Zato se ni želel brezpogojo odpovedati svojemu prepričanju in javnemu delovanju ter se je v skladu s kanonskim pravom podvrgel duhovnim vajam šele leta 1966, ko je tudi za državo, ki je skušala urediti odnose s Svetim sedežem, postal preveč sporna osebnost. Če je oblast sprva ravnanje Vatikana razumela kot vmešavanje v notranje zadeve in zahtevala preklic izobčenja, mu tega ob dogovoru ni zagotovila in Lampret je moral po 16-ih letih popustiti.

V Pleterjah je moral opraviti zahtevno in ponižajočo telesno in duševno pokoro, med priporočili je bila tudi nošnja želesnih verig in okovov na rokah ter nogah. Pokoro mu je vsaj malo olajšal njegov priatelj prior Edgar Leopold Lavov. Tri leta po pokori je Jože Lampret razočaran nad svetom umrl.

»V večnem spominu boš ostal Pravični in ne boš se bal slabe obsodbe.«

(Metod Mikuž, besede slovesa)

»Vse svoje življenje sem posvetil graditvi božjega kraljestva na zemlji in realizaciji evangelijskega nauka o socialni pravici ter humanističnega socializma doma in v svetu – nad obema internacionalizmoma, tj. nad praktičnim krščanstvom in mednarodnim socializmom sem globoko razočaran. Niti eden od njiju se povsem ne uresničuje – če se bo sploh kdaj uresničil.«

(Jože Lampret, besede iz oporoke)

Duhovnik Jože Lampret si je vse življenje prizadeval za uresničitev svojih nazorov, v katerih je načela evangelija enačil z idejami marksizma, in jim vsemu navkljub ostajal zvest. Zaradi socialnega in družbeno-političnega delovanja med kmečkimi in delavskimi množicami so ga namreč cerkvene oblasti že pred vojno premeščale iz župnije v župnijo, čemur je sledil še izgon iz Dravske banovine, med vojno pa ga je doletel še suspenz ljubljanskega škofa Rožmana. Uradno zato, ker je brez dovoljenja maševal na njegovem območju, sam pa je menil, da je vzrok v njegovem delovanju med partizani. Tudi po vojni ni bilo veliko drugače in leta 1950 je bil celo izobčen (ekskomuniciran) iz Cerkve. Vzrok: politično udejstvovanje, predvsem v Cirilmetodijskem društvu, ki je delovalo pod okriljem oblasti in je združevalo novi oblasti naklonjeno duhovščino.

Vse svoje nadaljnje življenje si je nato Lampret prizadeval za izbris kazni, a predpisano pokoro je opravil šele tik pred smrtno leta 1966, saj je bil to eden izmed pogojev za ureditev odnosov med Jugoslavijo in Vatikanom. Za dosego svojih ciljev ga je tako izrabila tudi socialistična oblast in tako je bil – tudi po lastnem mnenju – žrtev politike na obeh straneh.

Jože Lampret

(19. 1. 1903–23. 5. 1969)

Razstava ob 50. obletnici smrti

Vsebina: Mateja Medved
Arhivsko gradivo in fotografije hrani Muzej Velenje.
Oblikovanje: Sebastjan Kurmanšek, opačelica
Tisk: Birt d.o.o.

Vsebina je povzeta po razstavi Muzeja Velenje **Jože Lampret, razstava o šaleškem rojaku** (Mateja Medved, februar 2011) in **tekstu Bojana Laboviča o delu in življenju Jožeta Lampreta** v Ribnici na Pohorju, 2019.

Muzej Velenje, maj 2019
Zanj: Mojca Ževart, direktorica